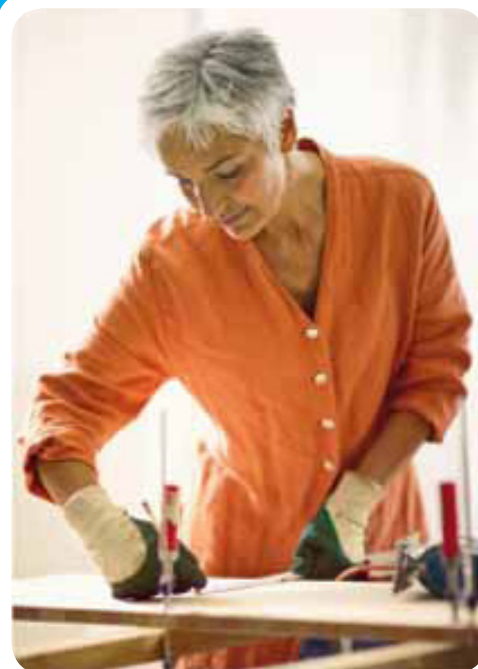

Småföretagsbarometern

Sveriges äldsta och största undersökning av småföretagarnas uppfattningar och förväntningar om konjunkturen • Våren 2012

Swedbank och sparbankerna i samarbete med Företagarna

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern mäter hur småföretagarna uppfattat det ekonomiska läget idag och inom den närmaste framtiden. Barometern omfattar företag med 1-49 anställda och baseras på telefonintervjuer som genomförs av TNS Sifo under mars 2012. Samtliga barometrar och bilagor kan hämtas hem från respektive organisations hemsida på Internet.

SWEDBANK OCH SPARBANKERNA

Postadress: 105 34 Stockholm

Telefon: 08-585 900 00

Telefax: 08-585 935 40

Internet: www.swedbank.se

FÖRETAGARNA

Postadress: 106 67 Stockholm

Telefon: 08-406 17 00

Telefax: 08-24 55 26

Internet: www.foretagarna.se

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturundersökning som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar konjunkturen, tillväxtförutsättningarna och deras förväntningar om den närmaste framtiden. Underlaget för barometern utgörs av intervjuer med småföretag. Därmed är det företagarnas egna uppfattningar om konjunkturläget som kommer till uttryck i redovisade index för konjunkturen.

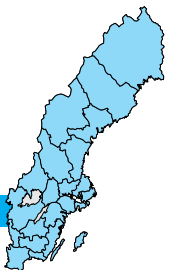
Undersökningen, som genomförts sedan 1985, omfattar denna gång 4 264 företag inom det privata näringslivet med 1–49 anställda. De läsare som är intresserade av undersökningsmetodik och diagram kan hämta hem materialet från respektive organisations hemsida.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Swedbank och Företagarna. Jörgen Kennemar (Swedbank) är författare till denna rapport. Vid genomförandet av intervjuerna har TNS Sifo medverkat.

Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till kunskapen om de små företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Swedbank och Sparbankerna

Företagarna

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Fortsatt försvagning i småföretagskonjunkturen – men optimism om en vändning.....	4
Orderingången tappade fart	6
God omsättningstillväxt trots allt	7
Antalet nyanställningar stiger långsammare.....	8
Hygglig lönsamhetsutveckling trots svagare tillväxt	9
Låg skuldsättning i småföretagen	10
Konjunkturläget i olika branscher.....	11
Nedgången i industrin förväntas vända upp	11
Lägre lönsamhet begränsar nyanställningar i handelsföretagen	13
Splittrad konjunktur i tjänsteföretagen.....	14
Tillfällig svacka i exportföretagen	16
Tillväxthinder.....	17
Oron för omvärldskonjunkturen har minskat.....	19
Minskat betyg om det aktuella konjunkturläget	20
Regional utveckling.....	22

Nettotal och konjunkturindikatorn

Nettotal: För att underlätta snabba svar på intervjufrågorna ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring eller annan statistik.

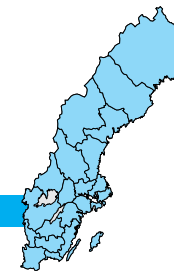
- a) ja eller nej
- b) större, oförändrad eller mindre

Svaren räknas om till procentandelar och företagen vägs samman efter antal anställda eller förädlingsvärde. För att underlätta tolkningen av de frågor som besvaras enligt b) redovisas ett uttryck som direkt anger den inträffade eller förväntade förändringens riktning och styrka. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar (ökat/större) och negativa (minskat/mindre) benämns nettotal.

Konjunkturindikatorn: Nettotalen för beställningar, sysselsättning och omsättning läggs samman och bildar konjunkturindikatorn.

Sammanfattning

- Konjunkturen för landets småföretag (1–49 anställda) har dämpats ytterligare i vårens Småföretagsbarometer. Den samlade konjunkturindikatorn, som är en summering av nettotalen beställningar, omsättning och sysselsättning, minskade till 63 jämfört med 83 i höstas och 96 i fjolårets vårbarometer.
- Småföretagarna bedömer nu att konjunkturen kommer att förbättras under det närmaste året och konjunkturindikatorn förutses stiga till 93, vilket är en mer optimistisk bedömning än i höstbarometern 2011. De mest expansiva planerna finns i tjänsteföretagen.
- Småföretagen fortsätter att bidra positivt till den svenska arbetsmarknaden, även om takten har dämpats sedan i höstas. Likväl planerar vart fjärde företag att öka antalet sysselsatta de nästkommande tolv månaderna.
- Konjunkturavmattningens effekter på småföretagens lönsamhet har hittills varit relativt begränsad. Mer än vart tredje företag anser att lönsamheten har förbättrats under det senaste året. Närmare sex av tio företag anser att lönsamheten är på en normal nivå medan vart fjärde anser att den är lägre.
- Småföretagens skuldsättning är överlag låg. Hela 44 procent har ingen eller endast en marginell skuldsättning. Det tyder på att företagen till största del finansierar sina satsningar med egna medel. Endast 10 procent bedömer att skuldsättningen kommer att öka det närmaste året, medan 25 procent förutser en minskning.
- Arbetskraftsbrist som tillväxthinder har minskat något i betydelse, från 20 procent i höstas till 17 procent i vårens barometer. Stora branschvisa skillnader finns dock. Störst arbetskraftsbrist upplevs i den privata tjänstesektorn och i byggsektorn där mer än vart fjärde företag anser att detta är det främsta tillväxthindret.

Fortsatt försvagning i småföretagskonjunkturen – men optimism om en vändning

Konjunkturen hos landets småföretag med 1–49 anställda fortsätter att tappa fart. I vårens Småföretagsbarometer har den samlade konjunkturindikatorn, som är en summering av netttotalen beställningar, omsättning och beställningar, fallit till 63 från 83 i höstas. Det är i linje med vad företagen förutsåg i höstas. Det är dock en tydlig inbromsning jämfört med de förväntningar som företagen hade för ett år sedan då konjunkturindikatorn förväntades stiga till 122. Sedan dess har konjunkturbilden påtagligt försämrats både för den globala och för den svenska ekonomin, vilket har lett till en lägre tillväxt och en minskad framtidsoptimism. Avmattningen hos de mindre företagen under 2011 har dock blivit väsentligt mildare jämfört med den djupa nedgången 2009 då konjunkturindikatorn nådde rekordlåga nivåer. Det är också något överraskande att nedgången under förra året inte blivit tydligare hos landets mindre företag inte minst med tanke på den kraftiga inbromsningen under fjolårets fjärde kvartal. Det svagaste konjunkturläget var inom detaljhandeln medan export- och tjänsteföretagen uppvisade den starkaste konjunkturen.

Diagram 1: Konjunkturindikatorn för samtliga företag

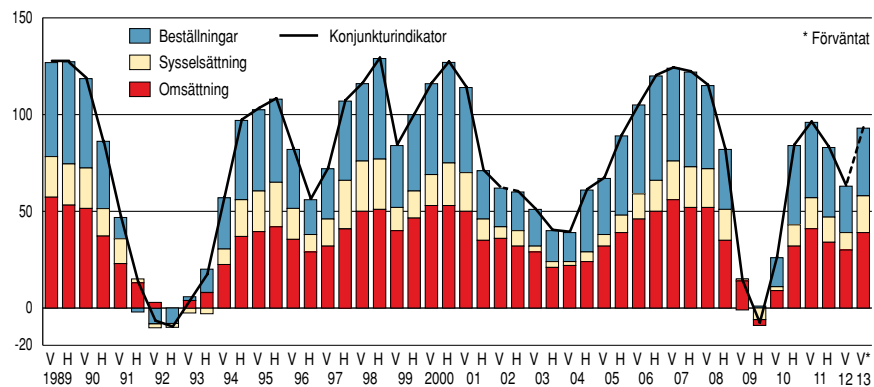
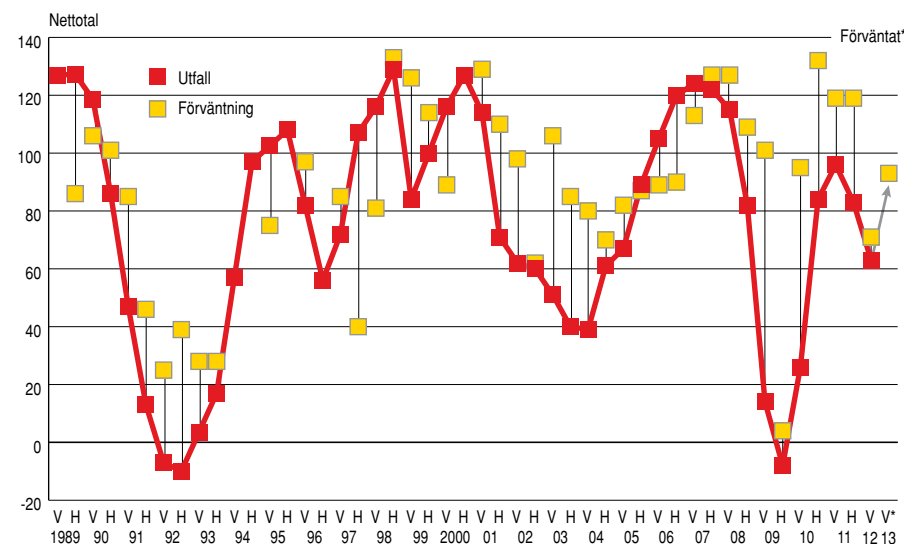
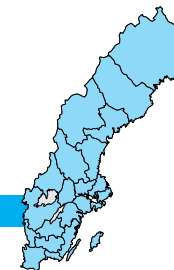

Diagram 2: Konjunkturindikatorn, utfall och förväntning

Den största skillnaden i vårens Småföretagsbarometer jämfört med i höstas är att konjunkturen förväntas vända upp under de kommande tolv månaderna. Den samlade konjunkturindikatorn stiger till 93 om ett år. I höstas förutsåg småföretagen en fortsatt nedgång i konjunkturen, om än marginellt, varför indikatorn sjönk till 71. Kräftgången i företagens ordergång sedan hösten 2010 väntas brytas och följas av en uppgång de närmaste tolv månaderna, en signal om att företagen förutser en starkare konjunktur och därmed en ökad marknadsstillväxt. Detta förväntas även bidra till att sysselsättningen kommer att öka, vilket är positiva tecken för den svenska arbetsmarknaden, där småföretagen svarar för en väsentlig del av de nya jobb som skapas i svensk ekonomi.

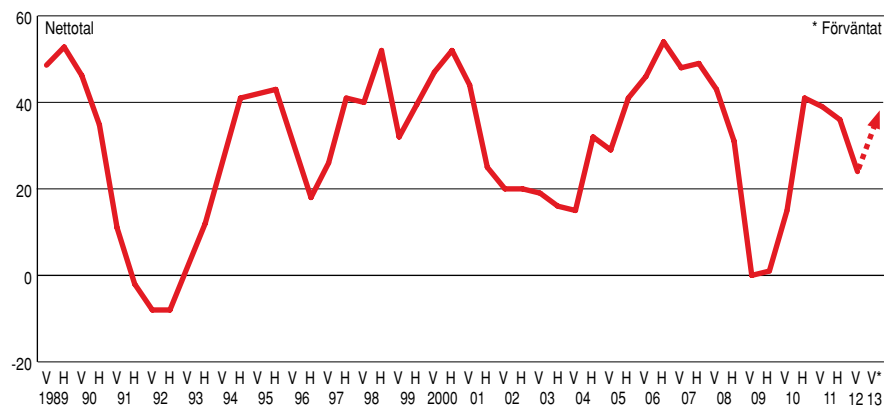

Orderingången tappade fart

Orderingången till de svenska småföretagen fortsätter att försvagas i linje med att konjunkturen försämras. Nettotalet föll med 12 indexenheter till 24 jämfört med 36 i höstbarometern och svarade för den största nedgången i konjunkturindikatorn under den senaste tolv månadersperioden. En svagare orderingång är också vad småföretagen signalerade i höstas, som redan då präglades av en ökad osäkerhet om styrkan i konjunkturen. En förhållandevis stor andel av företagen redovisar en växande orderingång, vilket tyder på att inbromsningen i konjunkturen hittills har haft en begränsad effekt på de svenska småföretagen. Fyra av tio företag bedömde att antalet beställningar hade ökat de senaste tolv månaderna, vilket dock är en minskning från var ett annat företag i höstas. Mindre än var femte företag (16 procent) uppger att antalet order hade fallit jämfört med 12 procent för ett halvår sedan. Det är långt ifrån de nivåer som rådde för tre år sedan då motsvarande andel var 31 procent av företagen i spåren av den globala finanskrisen.

Orderläget bedöms bli mer fördelaktigt framöver varför nettotalet för orderingången stiger från 24 till 35. Det är en mer optimistisk syn jämfört med höstbarometern. Det är emellertid inte någon påtaglig förstärkning i orderingången som förutses, där andelen företag som uppger ett ökat antal order är 40 procent vilket är oförändrat

Diagram 3: Beställningar, samtliga företag

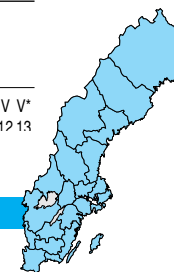
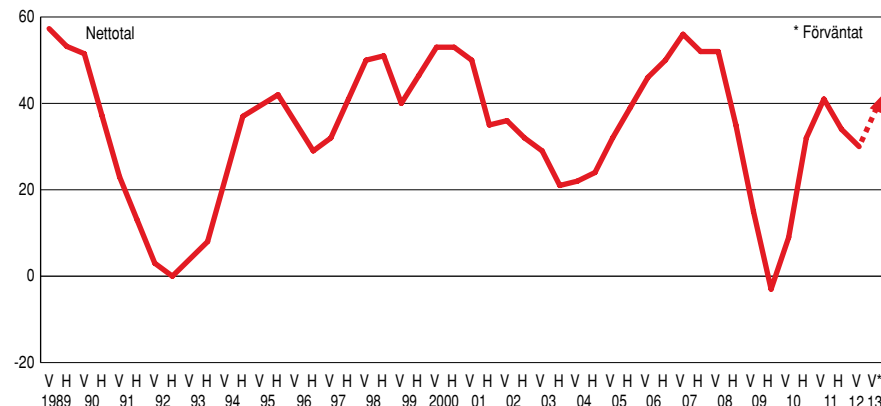
jämfört med den gångna tolv månadersperioden. Den största omsvängningen är att färre företag bedömer att antalet nya order kommer att minska (6 procent) när efterfrågeläget förbättras.

God omsättningstillväxt trots allt

Omsättningen i de svenska småföretagen fortsätter att öka då nettotalet är positivt, även om riktningen har börjat peka nedåt när färre företag redovisar en stigande omsättningstillväxt. Nettotalet för omsättningen sjönk till 30 jämfört med 34 i höstbarometern, vilket var en betydligt mindre nedgång jämfört med orderingången. Nästan var ett annat företag uppger att omsättningen ökat under de senaste tolv månaderna. Det får betraktas som en hög siffra och en indikation om att företagen har ett relativt fördelaktigt orderläge. Eller så pågår det en större neddragning av företagens orderstockar vilket kan ha lett till en ökad omsättning. Omkring var femte företag (18 procent) uppgav att omsättningen hade minskat under det senaste året, vilket är en mindre uppgång från 15 procent från i höstas. Det stärker bilden av att det svagare konjunkturläget hittills har haft en relativt begränsad effekt på småföretagens omsättning.

Förväntningarna om en bredare uppgång i orderingången innebär att företagen har blivit mer optimistiska om den framtida omsättningen jämfört med i höstas. Var ett företag med 1–49 anställda

Diagram 4: Omsättning, samtliga företag

bedömer att omsättningen kommer att stiga om ett år jämfört med endast 10 procent som förutser en minskning. Det bidrar till att nettotalet för omsättningen ökar från 30 till 39 och skulle därmed nå de högre nivåer som rådde våren 2011.

Antalet nyanställningar stiger långsammare

Småföretagen fortsätter att nyanställa även om ökningstakten har dämpats. Vart fjärde företag uppger att antalet sysselsatta har ökat under det senaste året medan 16 procent uppger att de har dragit ned på personalstyrkan. Sammantaget innebar det att nettotalet sjönk till 9 från 13 i höstens barometer, och det är därmed på den lägsta nivån sedan 2010. Det är en något svagare utveckling jämfört med vad företagen förutsåg i höstas, då en marginell förbättring av arbetsmarknaden förväntades. Sysselsättningsneddragningar har varit mer vanligt förekommande i handelsföretagen där nettotalet blev negativt för första gången sedan 2009. I den personalintensiva tjänstesektorn var det däremot en övertikt av företag som utökade personalstyrkan, vilket också belyser de stora branschskillnader som finns i vårens Småföretagsbarometer. Samtidigt har de större småföretagen, 20–49 anställda, varit mer benägna att nyanställa jämfört med de mindre företagen, vilket avviker från tidigare mönster.

Den avtagande sysselsättningsutvecklingen under 2011 förväntas inte fortsätta under det närmaste året. Personalnedskärningar förut-

ses minska till endast 7 procent av småföretagen när orderingsgången gradvis förbättras samtidigt som vart fjärde företag planerar att ha fler anställda om ett år. Det betyder att nettotalet för sysselsättningen kommer att stiga från 9 till 19. De tjänsteorienterade företagen uppvisar återigen de mest expansiva anställningsplanerna. Den milda avmattningen i småföretagens sysselsättning och tecken på ett ökat nyanställningsbehov är en positiv konjunkturindikator för den svenska arbetsmarknaden, där småföretagen svarar för merparten av den svenska sysselsättningsökningen.

Det som kan begränsa sysselsättningstillväxten är de matchningsproblem som finns på den svenska arbetsmarknaden. Även om det är färre företag som tvingas tacka nej till order på grund av brist på arbetskraft är det alltså ett stort hinder för många företag. I vårens barometer uppgav 30 procent av landets småföretag att en bristande arbetskraftsförsörjning begränsar företaget att ta nya order jämfört med 40 procent i höstas.

Hygglig lönsamhetsutveckling trots svagare tillväxt

Sedan våren 2011 har nettotalet för lönsamheten pekats nedåt i småföretagen på grund av den avtagande orderingsgången, den lägre omsättningstillväxten och de stigande råvarukostnaderna. I vårbarometern sjönk nettotalet för lönsamheten till 16, vilket var en marginell nedgång från 17 i höstas, trots att konjunkturläget har försva-

Diagram 5: Sysselsättning, samtliga företag

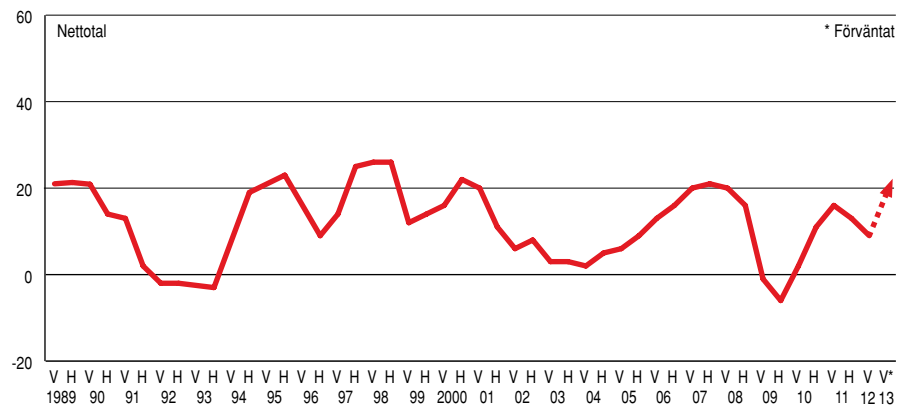
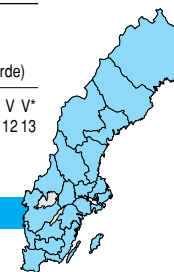
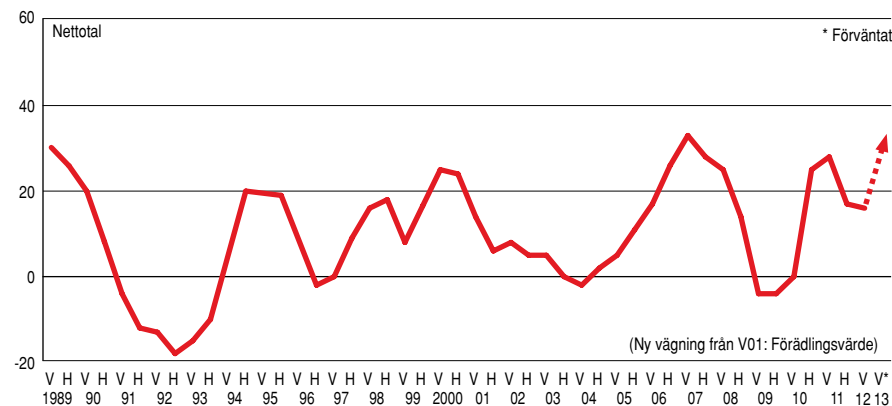

Diagram 6: Lönsamhet, samtliga företag

gats ytterligare. Drygt vart tredje företag uppger att lönsamheten har förbättrats de senaste tolv månaderna jämfört med 20 procent som anser att den har försämrats.

Företagens bedömning om den aktuella lönsamhetsnivån tyder på en förhållandevis god motståndskraft i småföretagen vid en konjunkturförsvagning, även om det finns vissa förskjutningar jämfört med i höstas. Närmare sex av tio företag (57 procent) anser att lönsamheten i företaget är på en normal nivå, vilket är en mindre nedgång från höstbarometern men alltså högre än för två år sedan då motsvarande andel var 50 procent. Konjunkturinbromsningen har inneburit att det är något fler småföretag som uppger att lönsamheten är sämre än normalt, vart fjärde företag jämfört med vart femte företag i höstas. Det betyder också att det är en mindre grupp företag som uppvisar en högre lönsamhet än normalt.

Baserat på småföretagens egna bedömningar kommer lönsamheten att förbättras under det närmaste året. Drygt 40 procent av företagen anser att den kommer att stiga samtidigt som andelen som förväntar en lägre lönsamhet krymper från 20 till 12 procent. Det innebär att nettotalet stiger till 30. Småföretagens syn om den framtida lönsamhetsutvecklingen får betraktas som optimistisk med hänsyn till den osäkra omvärldskonjunkturen. Samtidigt kännetecknas småföretagens försäljningspriser av mer återhållsamhet delvis på grund av en tilltagande priskonkurrens och ovilja att tappa marknadsandelar, vilket torde vara återhållande på lönsamheten. Vart tredje företag planerar att höja sina försäljningspriser jämfört med var annat företag för ett år sedan.

Låg skuldsättning i småföretagen

I barometern har småföretagen fått ge sin syn på den egna skuldsituationen. Det framkommer tydligt att en stor andel av småföretagen (44 procent) har ingen eller liten skuld. Det tyder på att en stor del av de satsningar som görs i företagen tas av egna medel. Mönstret framträder också när företagen fördelas på olika företagsstorlekar. Det blir något mindre vanligt i de större småföretagen (20–49) att skuldandelen är lägre. Av den återstående gruppen av företag (56 procent) som har en skuldsättning uppger 31 procent att skuld-

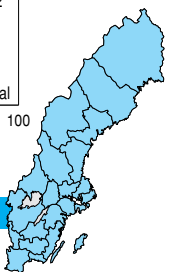
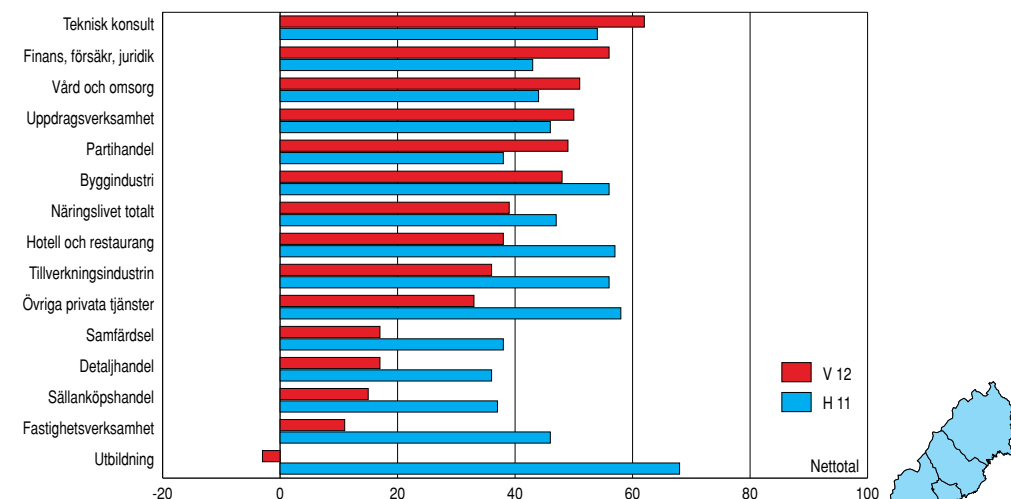
nivån är normal för företaget. Endast i 10 procent av företagen är skulderna högre än normalt, något som var mer framträdande bland de exportriktade företagen (23 procent) jämfört med de hemmaorienterade. Företagen förväntar inte någon större upplåning under det närmaste året varför skuldsättningsnivån blir oförändrad i två av tre företag. Istället finns det en övervikt som antingen kommer att amortera ned sin skuld eller som inte planerar någon nyupplåning. Av småföretagarna svarade 10 procent att skulderna i företaget kommer att stiga det närmaste året medan 25 procent ansåg att de skulle komma att minska.

Konjunkturläget i olika branscher

Nedgången i industrin förväntas vända upp

En svagare omvärldskonjunktur under det senaste halvåret har satt tydliga avtryck hos de mindre varuproducerande företagen, där tillverkningsindustrin och byggföretag ingår. Den samlade konjunkturindikatorn (exklusive beställningar) föll till 44 från 56 i höstas, vilket är den lägsta nivån sedan våren 2010. Konjunkturförsvagningen är emellertid i linje med höstens förväntningar och drivs av att antalet

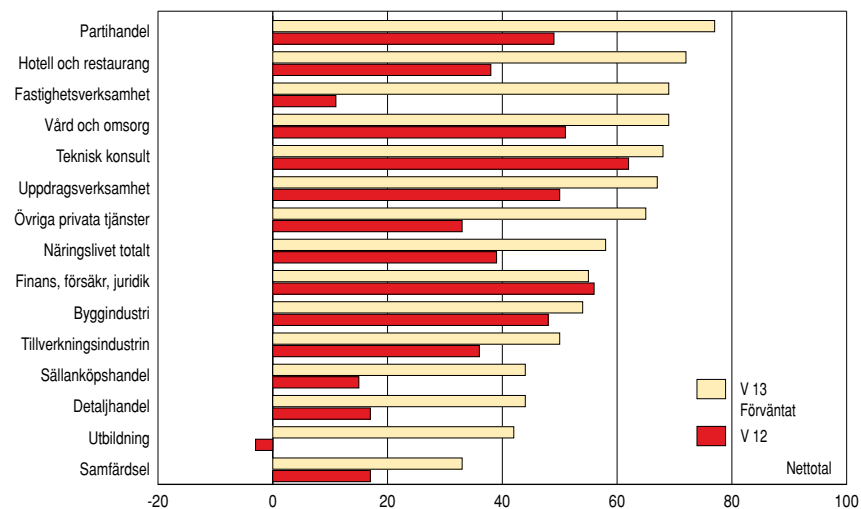
Diagram 7: Konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

nya order växer i en väsentligt lägre takt i spåren av en sämre omvärldskonjunktur. Det innebär också att sysselsättningsuppgången har dämpats och svarade för det största negativa bidraget till att konjunkturindikatorn föll. Trots den tydliga inbromsningen i konjunkturen är aktiviteten i de varuproducerande företagen högre jämfört med den exceptionellt djupa nedgången under 2009 då indikatorn blev negativ.

Småföretagarna i den varuproducerande sektorn bedömer att försämringen i konjunkturen är tillfällig och att en återhämtning sker under de kommande tolv månaderna. Konjunkturindikatorn (exklusive beställningar) förväntas stiga till 84 och avviker markant från höstens nedåtriktade framtidsplaner. En fördelaktigare omvärldskonjunktur bidrar till att en övervikt av småföretag förutser en ökad ordergång, 40 procent av företagen. Samtidigt mer än halveras andelen företag som anser att antalet beställningar kommer att minska, från 16 procent till 7 procent. Baserat på företagens egna förväntningar kommer efterfrågan på arbetskraft att öka. Vart fjärde varuproducerande företag planerar att ha fler anställda om ett år samtidigt som färre företag behöver dra ned på antalet

Diagram 8: Det förväntade konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

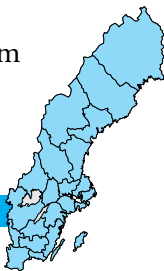

anställda. Det innebär att nettotalet för sysselsättningen stiger till 17 och skulle därmed vara tillbaka till den nivå som rådde för ett år sedan. De positiva arbetsmarknadssignalerna kommer både från tillverknings- och byggindustrin. Bristen på arbetskraft är alltjämt ett betydande hinder för många mindre tillverkande företag som har ambitioner att expandera. Vart fjärde företag anser att detta är det största hindret vid en expansion, något som är mer framträdande i byggsektorn. Rekryteringsproblemen innebär också svårigheter att ta in fler order varför 30 procent av de varuproducerande småföretagen tvingas tacka nej till nya order, något som är än mer framträdande i byggföretagen. Det betyder att arbetskraftsbristens effekter på småföretagens verksamhet inte har ändrats nämnvärt det senaste året, trots en svagare konjunktur och ökad arbetslöshet.

Lägre lönsamhet begränsar nyanställningar i handelsföretagen

Konjunkturen i den varuförmedlande sektorn, där handelsföretag, hotell och restaurang samt samfärdsel ingår, uppvisar en nedåtgående trend. Konjunkturindikatorn (exklusive beställningar) sjönk till 27 i årets vårbarometer från 40 i höstas och 48 förra våren. Branschvisa skillnader finns, där partihandeln uppvisar den starkaste konjunkturen med en konjunkturindikator på 49. Detaljhandelsföretagen hade den svagaste utvecklingen där indikatorn hamnade på 17, men även hotell och restaurang samt samfärdsel har aktiviteten fallit tillbaka. Vid en tolv månaders jämförelse hamnar samtliga delbranschens konjunkturindikatorer på en lägre nivå, vilket signalerar att konjunkturen är svagare jämfört med för ett år sedan.

Det är en svagare omsättningsökning som bidrar till den lägre aktiviteten. Nettotalet för omsättningen föll till 22 från 33 i höstas, där 44 procent av företagen uppvisade en omsättningstillväxt medan 22 procent hade en minskad omsättning, vilket är en svagare utveckling jämfört med de varu- och tjänsteproducerande företagen. Förutom en svagare efterfrågan kan den lägre omsättningstillväxten i de varuförmedlande företagen komma via en tilltagande konkurrens och hårdare priskonkurrens. Det gäller inte minst inom detaljhandelsledet som i Sverige domineras av ett fåtal stora aktörer samtidigt som framväxten av nya gallerior ytterligare kan öka konkurrensen. Det

kan också förklara varför det finns en övervikt av företag som har minskat antalet anställda det senaste året. Inom sällanköpshandeln svarade vart femte företag att personalneddragningar har vidtagits. Även inom samfärdslösning har neddragningar varit vanligt förekommande. I hotell och restaurang samt partihandeln var utvecklingen den omvända där drygt 30 procent av företagen hade fler anställda jämfört med för ett år sedan. Någon större sysselsättningsökning förväntas inte i detaljhandelsledet även om nettotalet blir lätt positivt (6) men det avviker relativt tydligt från partihandelsföretagens nettotal på 26. I den sistnämnda branschen och i hotellsektorn uppger 30 respektive 36 procent av småföretagen att de kommer att ha fler anställda om ett år.

Utmärkande för den varuförmedlande sektorn är en mindre fördelaktig lönsamhetsutveckling. Närmare 30 procent ansåg att lönsamheten hade försämrats det senaste året, vilket är väsentligt högre än riksgenomsnittets 23 procent. Förväntningar finns dock om att lönsamheten stärks under året och dessa avviker således inte mycket från övriga delsektorer. Frågetecken finns dock om målen kan uppnås inte minst på grund av det osäkra konjunkturläget och en tilltagande inhemsk konkurrens inom handeln. Högre arbetskraftskostnader i samband med de nya löneavtalen kan också begränsa lönsamheten såvida inte ytterligare rationaliseringsåtgärder vidtas.

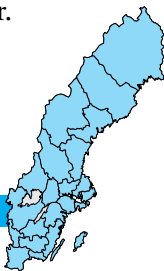
Splittrad konjunktur i tjänsteföretagen

Konjunkturindikatorn (exklusive beställningar) för de tjänsteproducerande småföretagen blev i vårens barometer 47, en marginell nedgång från höstens 49. Stora variationer finns dock mellan olika branscher där företag inom uppdragsverksamhet uppvisar den starkaste konjunkturen, i synnerhet tekniska konsulter där konjunkturindikatorn hamnade på 62 jämfört med 54 i höstbarometern. Företagstjänster såsom finans, försäkring och juridik uppvisade också en starkare aktivitet jämfört med genomsnittet för den tjänsteproducerande sektorn. I hushållsnära tjänsteföretag såsom vård och omsorg, utbildning samt fastighetsverksamhet var konjunkturläget svagast och konjunkturindikatorn sjönk jämfört med motsvarande undersökning i höstas. Det största omslaget svarade utbildningsföretagen

för, där konjunkturindikatorn (exklusive beställningar) blev negativ (-3) jämfört med 68 i höstas och 82 våren 2011. En ökad konkurrens och en ofördelaktig prisutveckling kan ha bidragit till att en övervikt av utbildningsföretag uppgav en minskad omsättning under de senaste tolv månaderna. Att priskonkurrensen hårdnar inom utbildningsbranschen avspeglas i företagens prisförväntningar, där en övervikt av de mindre företagen förutser sjunkande försäljningspriser det närmaste året. Det avviker markant från småföretagen inom uppdragsverksamhet där vart tredje företag planerar att höja priserna jämfört med endast vart tionde i utbildningsföretagen.

Den måttliga inbromsningen i konjunkturen innebar att sysselsättningsnivån var relativt stabil. Nettotalet för sysselsättningen blev marginellt lägre, 15 jämfört med 16 i höstbarometern. Jämfört med våren 2011 är det dock en tydligare inbromsning då nettotalet var 22. Vanligast med nyanställningar är inom uppdragsverksamhet där närmare vart fjärde företag har ökat antalet anställda de senaste tolv månaderna. De små tjänsteföretagens betydelse som en sysselsättningsskapande motor i svensk ekonomi har blivit allt viktigare. Baserat på Småföretagsbarometern har denna sektor stadigt visat en ökad sysselsättning (positivt nettotal) sedan inledningen av 1990-talet. Förutom framväxten av nya företag drivs sysselsättningstillväxten i tjänsteföretagen av dynamiska förändringar såsom, globalisering, avregleringar och outsourcing.

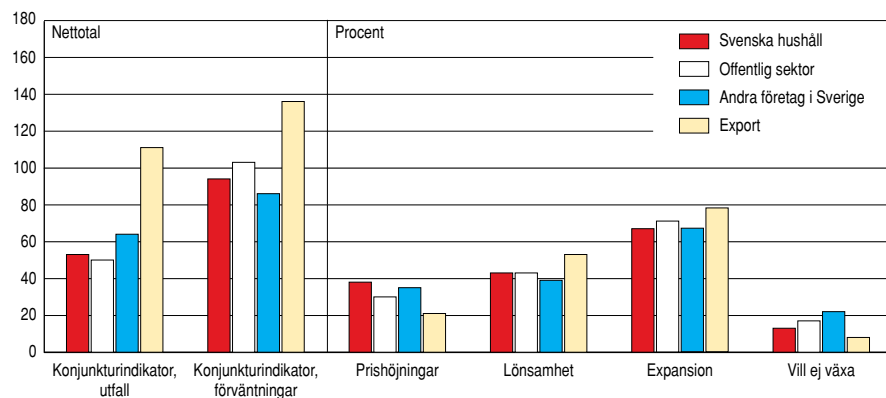
De små tjänsteföretagen har en mer optimistisk bedömning inför de kommande tolv månaderna jämfört med de varu- och tjänsteproducerande företagen. Den samlade konjunkturindikatorn förväntas stiga till 65 från 47 där uppdragsverksamhet, vård och omsorg förutser den starkaste konjunkturen. Den mest avvikande bedömningen jämfört med övriga näringslivet gäller tjänsteföretagens sysselsättningsplaner. Baserat på tjänsteföretagens egna bedömningar förutses nettotalet stiga till 26 jämfört med 17 i den varuproducerande sektorn och 14 för de varuförmedlande företagen. Svårigheter att rekrytera, vart femte företag hos tjänsteföretagen, är dock en tillväxthämmande faktor som kan äventyra tjänsteföretagens anställningsplaner.

Tillfällig svacka i exportföretagen

Konjunkturförsvagningen har varit mer framträdande i företag som har sin huvudsakliga marknad riktad mot svenska hushåll och offentlig sektor. Konjunkturindikatorn föll till 53 respektive 50 jämfört med höstens 82 respektive 95. Konjunkturläget försvagades även i småföretag som har sin försäljning till andra företag om än inte lika tydligt. Exportverksamma företag gick däremot mot strömmen, och konjunkturindikatorn steg till 111 från 82 i höstbarometern och tyder på att exportföretagens konjunkturavmattning i höstas var tillfällig. Det höga nettotalet innebär att det är en bred återhämtning vilket är överraskande med tanke på att den globala efterfrågan har försvagats. En sannolik förklaring kan vara den geografiska inriktningen mot de nordiska marknaderna som karaktäriserar de mindre svenska exportföretagen, marknader vilka inte har drabbats lika negativt som de övriga europeiska länderna. Det är i exportföretagen som den starkaste konjunkturen förutses de kommande tolv månaderna. Nettotalet stiger till 136 drivet av en ökad orderingång där 38 procent planerar att ha fler sysselsatta om ett år, vilket är högre än vart fjärde företag i övriga näringslivet.

Diagram 9: Konjunkturläget i småföretagen utifrån deras slutkunder

Konjunkturindikator – summan av nettotalet för sysselsättning, beställningar och omsättning. För de övriga gäller andelen som ser möjligheter till prishöjningar, som förutses högre lönsamhet, som förutses expansion samt andel företag som uppger att de ej vill växa som största tillväxthinder.

Tillväxthinder

Småföretagsbarometern har under en lång period visat att det finns en optimistisk syn i företagen om möjligheterna att expandera oavsett konjunkturläge. I vårbarometern uppgav två av tre företag (67 procent) att det finns goda utsikter att expandera, vilket är en något högre andel från i höstas men lägre jämfört med förra våren (77 procent). Exportföretagen tillhör de företag som är mest optimistiska (78 procent) tillsammans med delar av den privata tjänstesektorn. Företagens expansionsmöjligheter kan dock hindras av flera orsaker såsom konjunkturella eller strukturella faktorer som kan påverka den framtida utvecklingen för det enskilda företaget.

En svag efterfrågan upplevs fortfarande som ett vanligt förekommande tillväxthinder för småföretagen även om dess betydelse har minskat något sedan i höstas. I årets vårbarometer var det 18 procent av företagen som bedömde att detta var det största hindret jämfört med 20 procent i denna förra undersökningen. Det var framför allt handelsföretagen som var överrepresenterade, där närmare vart fjärde företag begränsades av en svag efterfrågan. Förutom konjunkturella variationer kan en skärpt konkurrenssituation ha bidragit till att efterfrågan upplevs som otillräcklig.

Nästan vart femte företag (18 procent) uppger att *arbetskraftskostnader* är den största tillväxthämmande faktorn, vilket är något mindre framträdande jämfört med i höstas (20 procent).

Diagram 10: De viktigaste tillväxthindren för en ökad expansion

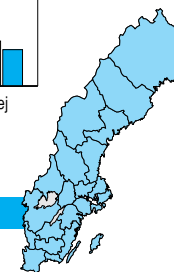
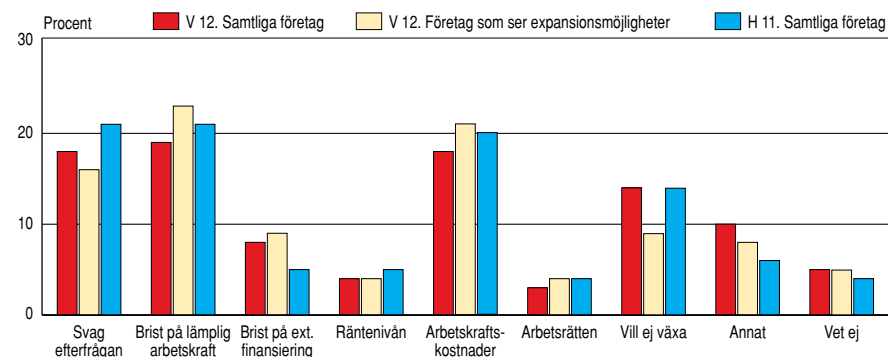
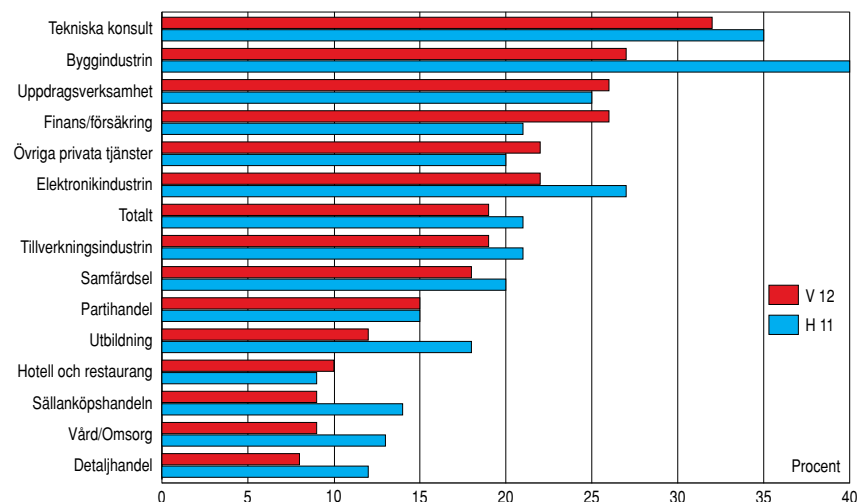

Diagram 11: Småföretagens arbetskraftsbrist

Bristen på arbetskraft har minskat i betydelse då antalet nyanställningar i småföretagen växer i en långsammare takt. I år uppgav 17 procent av småföretagen en bristande arbetskraftsförsörjning som det enskilt största tillväxthindret jämfört med vart femte företag i höstas. Även om det finns branschvisa skillnader där byggföretag och företag verksamma inom uppdragsverksamhet är överrepresenterade, är arbetskraftsbristen lägre jämfört med i höstas då 35–40 procent av företagen rapporterade om rekryteringsvårigheter jämfört med vart fjärde företag i årets barometer. Inom hotell och restaurang samt detaljhandeln är tillgången på arbetskraft ett mindre hinder.

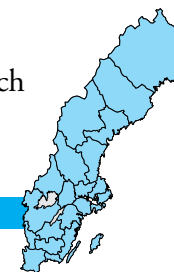
Andelen företag som *inte vill växa* men som ser goda utsikter att expandera är relativt konstant oavsett konjunkturläge. I vårens barometer var denna andel 17 procent vilket är endast marginellt högre från 16 procent i höstas. Mest tvivelaktiga med att expandera är företag verksamma inom byggsektorn och delar av den privata tjänstesektorn där uppemot en fjärdedel inte vill växa. I exportverksamma småföretag är oviljan att växa väsentligt mindre, 8 procent av företagen. Det är vanligare, vilket också framkom i den förra barometern, att det är de mindre småföretagen (färre än 5 anställda) som inte vill utöka sin verksamhet (20 procent av företagen) jämfört med

de större småföretagen (9 procent). Det kan vara brist på egen tid, svårigheter att finna lämplig arbetskraft eller en växande byråkrati på grund av lagar och myndighetsregler.

Bristande extern finansiering som en tillväxthämmande faktor har ökat från 4 procent till 8 procent, men är alltjämt ett mindre hinder jämfört med ovanstående faktorer. Förutom oviljan av att öka sin skuldsättning i företaget kan det också vara en indikation om en fortsatt svag investeringskonjunktur. Branschvisa variationer finns dock, där företag med exportinriktning har något större svårigheter att få tillgång till extern finansiering. Inte heller ränteläget är någon större tillväxthämmande faktor landets småföretag, 5 procent av företagen, vilket är en oförändrad andel från i höstas.

Oron för omvärldskonjunkturen har minskat

I barometern har småföretagen fått bedöma vilka som är de största konjunkturriserna för det enskilda företaget. Omvärldskonjunkturen är den vanligast förekommande konjunkturrisken. Men även räntor är en betydande konjunkturris, anser 26 procent av företagen. Det är något förvånande med tanke på den låga skuldsättningen samtidigt som ränteläget som tillväxthämmande faktor är liten. Ljusare konjunktursignaler och stabiliseringen på de globala finansmarknaderna under inledningen av 2012 kan vara bidragande faktorer till att omvärldskonjunkturen som konjunkturris skruvats ned något hos landets småföretag, från höstens 30 procent av företagen till 26 procent i årets vårbarometer. Stora variationer finns dock mellan olika branscher där exportföretagen är mer överrepresenterade (40 procent) jämfört med de småföretag som har sin huvudsakliga marknad i Sverige. Risker har dock minskat jämfört med för ett halvår sedan då närmare hälften av exportföretagen ansåg att omvärldskonjunkturen var den största konjunkturrisken. Farhågor för högre råvarupriser (21 procent) har också fått en minskad tyngd jämfört med motsvarande undersökning i höstas (26 procent). Det gäller även för industrin och handelsföretag, även om risken alltjämt är mer framträdande jämfört med andra branscher. Valutautvecklingen har däremot fått en något större vikt som konjunkturris i vårens barometer, 15 procent. Den gäller främst handelssektorn och exportföretagen där drygt vart tredje företag anser att detta är den

största konjunkturrisken. Bristande tillgång på kapital som konjunkturhämmande faktor har också fått en något mer framträdande betydelse jämfört med i höstas, 13 procent jämfört med 11 procent i höstbarometern.

Minskat betyg om det aktuella konjunkturläget

Att småföretagskonjunkturer har försvagats avspeglas också när företagen får kvantifiera om det aktuella konjunkturläget, där 1 är mycket svagt och 10 är mycket starkt. Det genomsnittliga betyget sjönk till 5,7 från 5,8 i höstas och 6,5 förra våren. Omdömet om det aktuella läget är dock alltjämt högre jämfört med när konjunkturbotten nåddes våren 2009 då betyget var 5,3. Trots det lägre betyget under våren 2012 steg andelen företag som anger ett betyg högre än 5 från 52 procent till 55 procent. De branschvisa skillnaderna är i stort sett desamma som i höstas. Företagen verksamma inom byggverksamhet, tekniska konsulter, utbildning och uppdragsverksamhet är de branscher som redovisar ett högre betyg än genomsnittet. Lägst betyg ges av varuförmedlande företag och i synnerhet sällanköps-handeln där betyget sattes till 5,1 jämfört med 6,5 bland de tekniska konsultföretagen.

Småföretagens bedömning om det aktuella företagsklimatet har reviderats upp sedan i höstas. I årets vårbarometer blev betyget 6,0

Diagram 12: Sammanfattande betyg för konjunkturläget. (Betygsskala 1–10, där 1 är mycket svagt och 10 är mycket starkt)

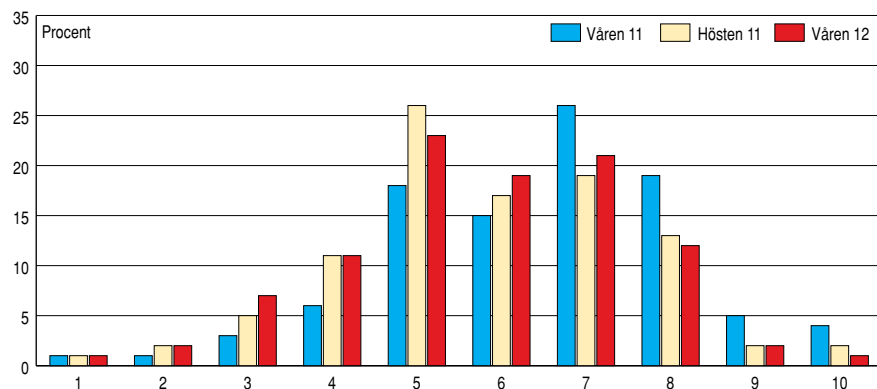
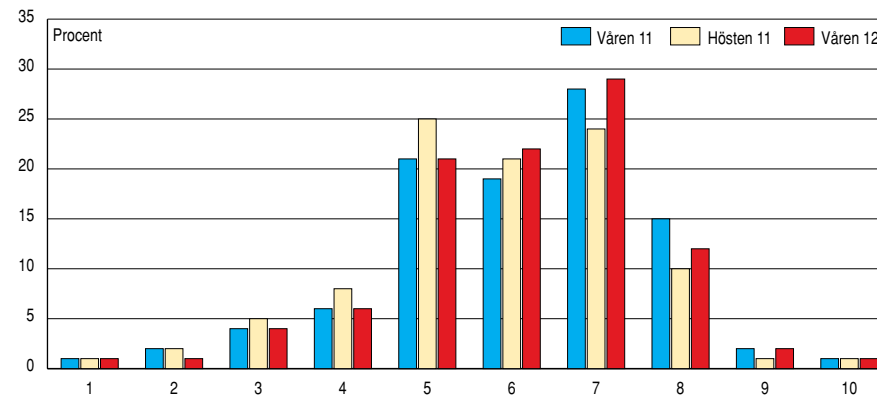
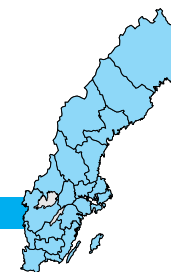

Diagram 13: Sammanfattande betyg för företagsklimatet. (Betygsskala 1–10, där 1 är mycket svagt och 10 är mycket starkt)

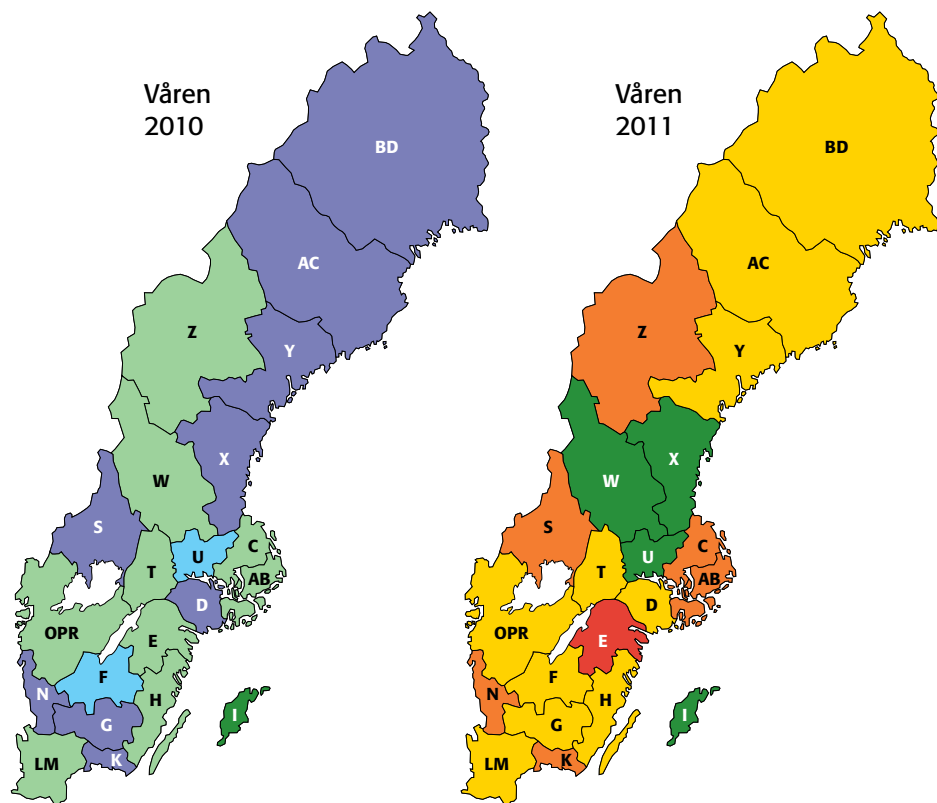
jämfört med 5,8 i höstas och därmed endast marginellt lägre än 6,1 våren 2011. Det innebär att andelen företag som anger ett betyg högre än 5 har stigit till 65 procent från 57 procent under motsvarande period. I stort sett samtliga delbranscher uppvisar ett bättre företagsklimat än motsvarande för konjunkturer. Tjänsteorienterade företag är mest nöjda med företagsklimatet (6,3) där samtliga delbranscher ger ett högre betyg än genomsnittet bland de studerade småföretagen.

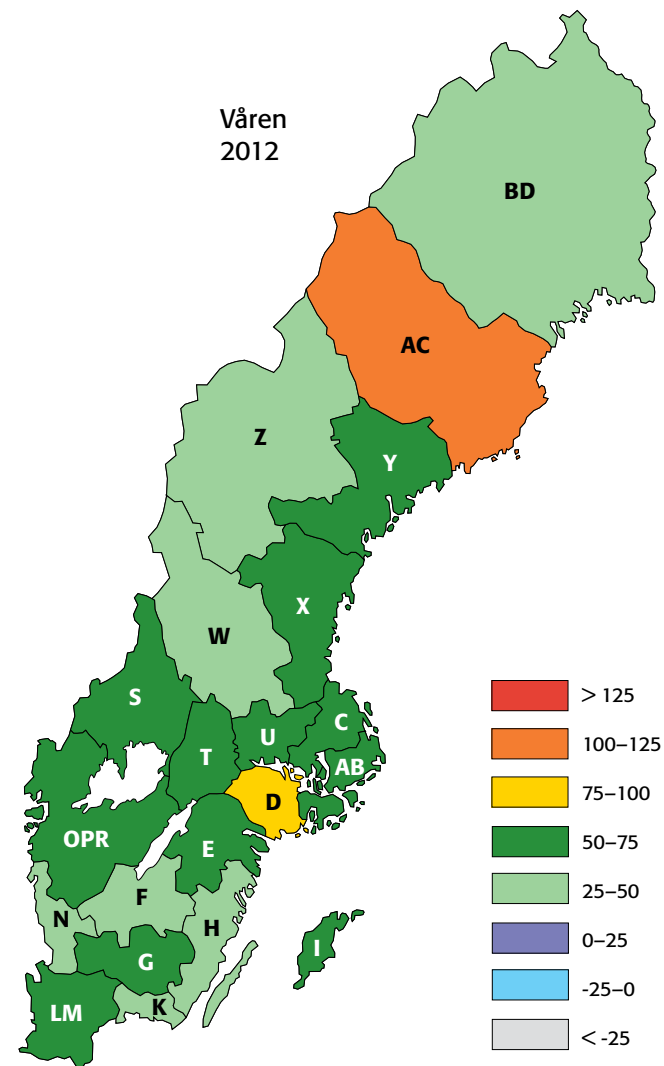
Regional utveckling

Konjunkturen på regional nivå har förändrats sedan våren och hösten 2011, där flertalet av landets län nu uppvisar en lägre aktivitet. Den största nedgången i småföretagskonjunkturen uppfattas av företagarna i sydöstra Sverige, Norrbotten, Jämtland och Dalarnas län medan Västernorrlands och Södermanlands län hade den största uppgången i vårens barometer. Företagen i Gävleborgs, Västmanlands och Gotlands län bedömer däremot att konjunkturen i stort sett är i nivå med fjolåret.

Konjunkturavmattningens effekter på de regionala arbetsmarknaderna varierar med skillnaderna i näringslivsstruktur och i företagsklimat. Tillverknings-

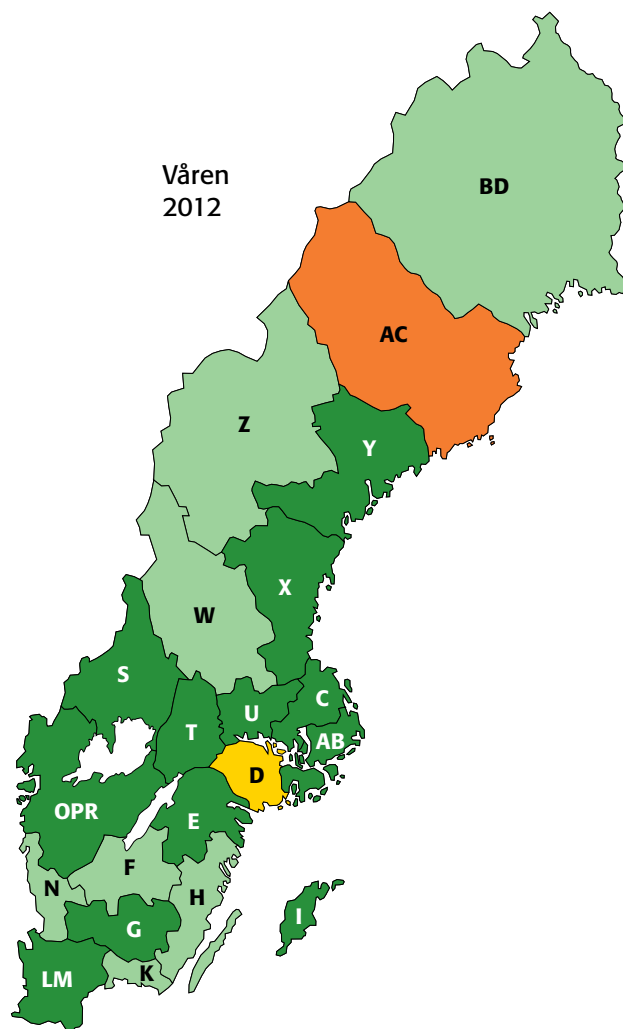

företagen har haft en tydligare inbromsning i antalet anställda jämfört med tjänsteföretagen, vilket bidrar till att regioner med relativt sett högre industriaktivitet har en svagare konjunktur jämfört med de regioner där tjänstesektorn är mer utbredd. Exempelvis är efterfrågan på arbetskraft högre i storstadslänen än i de mer industriinriktade smålandslänen.

Förväntningar om konjunkturen

Det råder en i flertalet län utbredd konjunkturoptimism inför de kommande tolv månaderna. De mest expansiva framtidsplanerna finns i Stockholmsområdet, Gotlands, Västerbottens och Västernorrlands län där konjunkturindikatorn stiger snabbare än riksgenomsnittet. Även i södra Sverige förutses en

förstärkning i konjunkturen även om planerna är något mindre expansiva. Konjunkturåterhämtningen förväntas även sätta avtryck på arbetsmarknaden men de regionala förutsättningarna varierar. De mest expansiva sysselsättningsplanerna finns i Mälardalen och i landets nordligaste län.

